

ΠΑΝΕΛΛΑΔΙΚΕΣ ΕΞΕΤΑΣΕΙΣ
ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ
ΑΡΧΑΙΑ ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΥ
2 ΙΟΥΝΙΟΥ 2025

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Α. ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

- A1.α. 1α
2β
3β

- A1.β. παρ' ἧν= ὁδόν
ὕπὲρ ὧν= παραφράγματα

- B1. Αφού έγινε λόγος για τους φύλακες, τους άρχοντες, τις γυναίκες και άλλα θέματα, η συζήτηση φτάνει στους φιλοσόφους και την παιδεία τους, η οποία πρέπει να τείνει προς το αγαθό. Είναι χαρακτηριστική η χρήση του ρήματος **ἀπεικάζω**. Σημαίνει απομιμούμαι, απεικονίζω, παρουσιάζω μέσα από μια παραβολή/σύγκριση. Η χρήση του συγκεκριμένου ρήματος στην αρχή της αφήγησης, που είναι γνωστή ως ο «(πλατωνικός) μύθος του σπηλαίου», σηματοδοτεί την έναρξη ενός λόγου **αλληγορικού**. Μια **αλληγορία** συνεπάγεται πως όσα λέγονται έχουν και ένα άλλο επίπεδο σημασιών, πως οι λέξεις, οι έννοιες και οι περιγραφές έχουν πέρα από την κυριολεκτική τους και μια συμβολική σημασία. Στόχος του Πλάτωνα είναι να παρουσιάσει με τρόπο παραστατικό και άρα πιο κατανοητό τις σύνθετες ιδέες του, κρίνοντας ότι –για το συγκεκριμένο θέμα– η αλληγορία είναι πιο αποτελεσματική και ενδιαφέρουσα ως μέθοδος από τη διαλεκτική. Η αξία της είναι διδακτική και όχι αποδεικτική.

Συγκεκριμένα, η **αλληγορία** του σπηλαίου αποδίδει παραστατικά την επίδραση που ασκεί η παιδεία στην ανθρώπινη φύση, την υποχρέωση που έχει ο ορθώς πεπαιδευμένος, δηλαδή ο φιλόσοφος, να φωτίσει τους συνανθρώπους του, την αντίθεση ανάμεσα στον κόσμο που συλλαμβάνουμε με τις αισθήσεις μας και στον κόσμο της νόησης, τον κόσμο των Ιδεών. Ο Πλάτωνας από την αρχή του κειμένου αναφερόμενος στους όρους «**παιδεία καὶ ἀπαιδευσία**» μας καθοδηγεί στην 1^η θεματική του Σπηλαίου. Ο Πλάτων θα μιλήσει αλληγορικά περί παιδείας (και έλλειψη παιδείας). Στην Πολιτεία γενικότερα η αναφορά στην παιδεία γίνεται πάντα σε σύνδεση με την ηθική διαπαιδαγώγηση των πολιτών (424a): *τροφή γὰρ καὶ παίδευσις χρηστὴ σωζομένη φύσεις ἀγαθὰς ἐμποιεῖ, καὶ αὗ φύσεις χρησταὶ τοιαύτης παιδείας ἀντιλαμβανόμεναι ἔτι βελτίους τῶν προτέρων φύονται* [: γιατί η καλή εκπαίδευση και η ανατροφή, αν διατηρείται, γεννά καλές φύσεις, και πάλι οι χρηστές αυτές φύσεις, όταν

λάβουν μια τέτοια ανατροφή, θα γίνουν ακόμη καλύτερες από τις προηγούμενες –μετάφραση Ι. Γρυπάρης]. Στον μύθο του σπηλαίου, ειδικότερα, η αναφορά στην παιδεία έχει και γνωσιολογικό περιεχόμενο: πώς μπορεί ο άνθρωπος να γνωρίσει την αλήθεια, και μάλιστα το αληθινά υπαρκτό;

Ο Σωκράτης μάς καλεί να φανταστούμε μαζί με τον Γλαύκωνα την εικόνα που ακολουθεί: Στο κάτω κάτω μέρος μιας υπόγειας σπηλιάς, δεσμώτες από την παιδική τους ακόμη ηλικία δεν βλέπουν παρά μόνο σκιές που προβάλλονται στο βάθος πάνω στο τοίχωμα της σπηλιάς (*«ἐν ταύτῃ ἐκ παίδων ὄντας ἐν δεσμοῖς καὶ τὰ σκέλη καὶ τοὺς ἀγκύνας»*), καθώς είναι ακινητοποιημένοι και έχουν στραμμένη την πλάτη τους προς την είσοδο της σπηλιάς, που βρίσκεται επάνω, στην επιφάνεια της γης. Οι αλυσίδες είναι οι αισθήσεις που μας κρατούν δέσμιους και δεν μας αφήνουν να αντιληφθούμε την πραγματικότητα με τη βοήθεια της λογικής και υπό το φως του ορθού λόγου. Οι δεσμώτες είναι οι άνθρωποι που ζουν μέσα στο σκοτάδι της αμάθειας και θεωρούν ότι οι σκιές είναι τα πραγματικά όντα. Πιστεύουν πως η μόνη πραγματικότητα είναι ό,τι βλέπουν ή ακούν, ό,τι τους δίνει η αίσθηση (*«Εἰ οὖν διαλέγεσθαι οἱοί τ' εἶεν πρὸς ἀλλήλους, οὐ ταῦτα ἡγῆ ἂν τὰ ὄντα αὐτοὺς νομίζειν ἅπερ ὁρῶεν; Ἀνάγκη»*). Η στάση τους για την πραγματικότητα μπορεί να αποδοθεί με τον όρο «αφελής εμπειρισμός» και η γνωστική τους κατάσταση με τον όρο «εικασία». Εκεί στο βάθος, πίσω και ψηλότερα από τους ακίνητους δεσμώτες καίει φωτιά. Ανάμεσα στους δεσμώτες και τη φωτιά, σε δρόμο στον οποίο έχει χτιστεί ένα τοιχάκι, άνθρωποι κινούνται μεταφέροντας κάθε είδους πράγματα, άλλοι μιλώντας και άλλοι όχι. Τις σκιές αυτών βλέπουν οι δεσμώτες και σε αυτές αποδίδουν και τις φωνές που ακούν. Η πορεία από το σπήλαιο προς την έξοδο συμβολίζει την πορεία του δεσμώτη από την άγνοια προς τη γνώση, την απελευθέρωσή του, που σκοπό έχει την κατάκτηση της γνώσης και της αλήθειας με τη νόηση και την παιδεία και, επομένως, τη μεταστροφή του σε φιλόσοφο-βασιλέα. Έτσι, ο αισθητός κόσμος η εικασία και η δόξα αντιστοιχούν στον κόσμο εντός της σπηλιάς κατά ανιούσα πορεία, από τον χαμηλότερο και σκοτεινότερο χώρο προς τον υψηλότερο και φωτεινότερο, εντός σπηλιάς.

Από την άλλη, ο πνευματικός κόσμος, η διάνοια και η νόηση αντιστοιχούν στον κόσμο έξω από τη σπηλιά κατά ανιούσα πορεία πάλι, δηλαδή από τον φωτεινό χώρο στην πηγή του φωτός (Ιδέα του Αγαθού). Έχοντας αποκτήσει ο άνθρωπος αυτά τα γνωστικά και κατά συνέπεια και ηθικά εφόδια θα μπορέσει να αφοσιωθεί πλήρως στο έργο της διακυβέρνησης της πολιτείας, που είναι και το ζητούμενο. Συνοπτικά, για να κατακτήσει κανείς τη γνώση χρειάζεται σταδιακά να αποδεσμεύεται από την κυριαρχία της αίσθησης και να κατακτήσει τη νόηση, να πορευτεί δηλαδή από τον αισθητό κόσμο στον νοητό.

- B2. Σύμφωνα με τη θεωρία του Δυισμού του Πλάτωνα, υπάρχει ο κόσμος της αισθητής πραγματικότητας και ο κόσμος της Νόησης. Ο μεν πρώτος είναι ο ψεύτικος, ο φθαρτός, ο εφήμερος, ενώ ο δεύτερος είναι ο αληθινός, ο αναλλοίωτος, ο άφθαρτος.

Ο κόσμος του σπηλαίου αντιστοιχεί στον αισθητό κόσμο. Παρουσιάζει τους δεσμώτες να είναι βυθισμένοι στο σκοτάδι της αμάθειας. Αποδέχονται ως πραγματικότητα ό,τι τους παρέχουν οι αισθήσεις τους, καθώς αυτές τους κρατούν εγκλωβισμένους μακριά από την Αλήθεια. Πιστεύουν σε ένα ψευδή κόσμο, φθαρτό. Αντίστοιχα, στην 1^η παράγραφο του αποσπάσματος από το έργο «1984» του Τζωρτζ Όργουελ, το απολυταρχικό κόμμα κατασκευάζει μία ψευδή πραγματικότητα («δύο και δύο έκαναν πέντε, κι εσύ θα έπρεπε να το πιστέψεις») και αρνείται την ίδια την ύπαρξη της εξωτερικής πραγματικότητας.

Στη δεύτερη παράγραφο του παράλληλου κειμένου ωστόσο, ο συγγραφέας αναφέρει ότι το Κόμμα ορίζει να απορρίπτουν οι πολίτες τα δεδομένα των αισθήσεων τους («να απορρίπτεις τη μαρτυρία των αυτιών και των ματιών σου. Ήταν η τελική και σημαντικότερη εντολή του»). Οι πολίτες αντιλαμβάνονται μέσω των αισθήσεων την ύπαρξη της εξωτερικής πραγματικότητας, είναι πραγματική («ο υλικός κόσμος υπάρχει, οι νόμοι του δεν αλλάζουν»). Αντίθετα, στην αλληγορία του σπηλαίου οι δεσμώτες είναι βυθισμένοι στο σκοτάδι της άγνοιας λόγω των δεσμών που τους κρατούν καθηλωμένους. Τα δεσμά αυτά είναι οι αισθήσεις, τα δεδομένα των αισθήσεων που κρατούν τους ανθρώπους στον κατώτερο αναβαθμό της γνώσης, την εικασία. Τέλος, ο πολίτης του Όργουελ επιζητά την ελευθερία του, ενώ οι δεσμώτες δεν αντιλαμβάνονται τη χαμηλή γνωστική τους κατάσταση.

Συνεπώς, η ψευδής πραγματικότητα στην περίπτωση του σπηλαίου στηρίζεται στην απόλυτη κυριαρχία των αισθήσεων, ενώ στην κοινωνία του Τζωρτζ Όργουελ η δύναμη του μυαλού των κυβερνώντων θα νικούσε την οποιαδήποτε σκέψη και άποψη των πολιτών («της ευκολίας με την οποία οποιοσδήποτε διανοούμενος του Κόμματος θα τον νικούσε σε μια συζήτηση, των επιχειρημάτων»).

B3.

1. οισοφάγο
2. φόρος
3. φορέματα
4. φέρσιμό
5. φερέφωνό

B4.

1. Λάθος
2. Λάθος
3. Σωστό
4. Σωστό
5. Λάθος

Γ. ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Γ1. (Η γυναίκα) παρατηρούσε προσεκτικά συχνά τον εαυτό της, αλλά και εξέταζε και αν κανείς άλλος την έβλεπε, πολλές φορές, μάλιστα, έριχνε βλέμματα και στη σκιά της. Μόλις δε έφτασαν πιο κοντά στον Ηρακλή, εκείνη μεν, που αναφέραμε πρώτη, προχωρούσε με τον ίδιο τρόπο, ενώ η άλλη, επειδή ήθελε να προλάβει, έτρεξε εμπρός προς τον Ηρακλή και είπε: Σε βλέπω, Ηρακλή, να απορείς ποιον δρόμο να πάρεις στη ζωή σου. Εάν, λοιπόν, κάνεις εμένα φίλη σου, θα σε οδηγήσω στον πιο ευχάριστο και εύκολο δρόμο, και από τα μεν ψυχωφελή κανένα δεν θα υπάρξει, που να μην τα γευθείς, τις δε δυσκολίες θα περάσεις όλη σου τη ζωή χωρίς να τις δοκιμάσεις (θα περάσεις όλη σου τη ζωή χωρίς εμπειρία των δυσκολιών).

Γ2. Στο προς εξέταση απόσπασμα παρουσιάζονται δύο γυναίκες, η Αρετή και η Κακία, που πλησίασαν τον Ηρακλή, για να τον καθοδηγήσουν στη ζωή. Και οι δύο γυναίκες ήταν επιβλητικές (και φανήναι αὐτῷ δύο γυναῖκας προσιέναι μεγάλας), ωστόσο περιγράφονται εντελώς διαφορετικές. Η μεν Αρετή παρουσιάζεται να έχει κόσμια εξωτερική εμφάνιση (τὴν μὲν ἑτέραν εὐπρεπῆ τε ἰδεῖν) και να είναι ευγενής (ἐλευθέριον φύσει). Στο σώμα της αντικατοπτριζόταν η αγνότητα (κεκασμημένην τὸ μὲν σῶμα καθαρότητι) και στα μάτια της η συστολή (τὰ δὲ ὄμματα αἰδοῖ). Τέλος, στεκόταν με τρόπο που πρόδιδε τη σωφροσύνη / φρονιμάδα της (τὸ δὲ σχῆμα σωφροσύνη) και φορούσε λευκό ένδυμα (ἐσθῆτα δὲ λευκῇ). Η Κακία παρουσιάζεται καλοθρεμμένη (ἑτέραν τεθραμμένην), με χυμώδη σωματότυπο (μὲν εἰς πολυσαρκίαν) και μαλθακή (τε καὶ ἀπαλότητα). Είχε περιποιηθεί τον εαυτό της, ώστε να φαίνεται η επιδερμίδα της πιο λευκή και πιο κόκκινη από ό,τι ήταν στην πραγματικότητα (κεκαλλωπισμένην δὲ τὸ μὲν χρῶμα ὥστε λευκοτέραν τε καὶ ἐρυθροτέραν τοῦ ὄντος δοκεῖν φαίνεσθαι), και στεκόταν κατά τέτοιο τρόπο, ώστε να φαίνεται πιο ψηλή από όσο ήταν (τὸ δὲ σχῆμα ὥστε δοκεῖν ὀρθοτέραν τῆς φύσεως εἶναι). Τέλος, κοίταζε ψηλά (τὰ δὲ ὄμματα ἔχειν ἀναπεπταμένα) και φορούσε ένδυμα που επέτρεπε να φαίνεται όσο το δυνατόν περισσότερο η νεανική της γοητεία (ἐσθῆτα δὲ ἐξ ἧς ἂν μάλιστα ὥρα διαλάμποι).

Γ3. α. Τα ουσιαστικά της γ' κλίσης που εντοπίζονται στο δοθέν απόσπασμα είναι τα εξής

γυναῖκας – γυναικός

φύσει – φύσεως

τὸ σῶμα - τοῦ σώματος

καθαρότητι – καθαρότητος

β. φανήναι – φάνηθι

μεγάλας – μειζόνων

ἰδεῖν - ὀψομένη
ἐπισκοπεῖν - ἐπεσκόπει
ἄξω - ἀγάγωμεν
οὐδενός - οὐδεμιᾶ

- Γ4. α. *ἰδεῖν*: απαρέμφατο της αναφοράς εξαρτώμενο από το επίθετο *εὐπρεπῇ*
τῆς φύσεως: γενική συγκριτική ως ετερόπτωτος ονοματικός προσδιορισμός
στο επίθετο *ὀρθότεραν*,
τῷ Ἡρακλεῖ: αντικείμενο του απαρεμφάτου *προσδραμεῖν*,
ἀποροῦντα: κατηγορηματική μετοχή από το ρήμα *ὀρώ* και αναφερόμενη
στο αντικείμενο του ρήματος εξάρτησης-σε,
φίλῃν: κατηγορούμενο στο αντικείμενο της μετοχής *ἐμέ* μέσω της μετοχής
ποιησάμενος που παράγεται από συνδετικό ρήμα,
τῶν χαλεπῶν: γενική αντικειμενική ως ετερόπτωτος ονοματικός
προσδιορισμός στο επίθετο *ἄπειρος*.
- β. Η δευτερεύουσα ονοματική πρόταση που υπάρχει στο δοθέν απόσπασμα
είναι η εξής: *εἴ τις ἄλλος αὐτήν θεᾷται*. Είναι μία δευτερεύουσα πλάγια
ερωτηματική πρόταση ολικής αἰνότητας, μονομελής και κρίσεως που
εξαρτάται από το απαρέμφατο *ἐπισκοπεῖν*. Εκφέρεται με οριστική και
δηλώνει κάτι το πραγματικό (*θεᾷται*) και λειτουργεί συντακτικά ως
αντικείμενο στο απαρέμφατο *ἐπισκοπεῖν*.